

Universiteit Utrecht

Stiefouder(s) en Internaliserende Problemen bij Kinderen na Scheiding; maakt de Stiefouder-Kind Relatiekwaliteit uit?

Master's thesis

Utrecht University

Master's programme in Clinical Child, Family and Education Studies

E. (Elise) Meier - 7547560

#23-0247

Supervisor: Rianne van Dijk

Tweede beoordelaar: Inge van der Valk

Datum: 9 juni 2023

Voorwoord

Voor u ligt de masterscriptie ‘Stiefouder(s) en internaliserende problemen bij kinderen na scheiding; maakt de stiefouder-kind relatiekwaliteit uit?’. Deze scriptie is geschreven in het kader van de Master Clinical Child, Family and Education Studies aan de Universiteit Utrecht. Als kind van gescheiden ouders heb ik de afgelopen 10 maanden met plezier mijn interesse in echtscheidingsproblematiek verdiept.

Er zijn een aantal mensen die ik wil bedanken. Allereerst een woord van dank aan mijn scriptiebegeleider Rianne van Dijk, die waardevolle feedback en ondersteuning heeft geboden gedurende het proces. Dit heeft mij geholpen om tot het eindresultaat te komen. Daarnaast ook een woord van dank aan Inge van der Valk voor het fungeren als tweede assessor. Ook wil ik alle kinderen bedanken die hebben deelgenomen aan dit onderzoek. Zonder hun waardevolle bijdrage zou dit onderzoek niet mogelijk zijn geweest. Tot slot wil ik mijn familie, vrienden en vriend bedanken voor het begrip en de steun die ze mij de afgelopen jaren hebben gegeven.

Utrecht, juni 2023

Elise Meier

Abstract

Every year, 86,000 youths in the Netherlands experience the divorce of their parents. One of the potential changes for youth is a stepparent. Given that the cumulative effect of multiple transitions within the family structure increases the risk of internalizing problems after divorce, the present study investigated whether children with no, one or two stepparents shortly after showed differences with children's internalizing problems, as well as the moderating role of stepparent-child relationship quality. Distinctions were made between conflictual and supportive relationship quality. Data from the longitudinal study "Family relationships after divorce," were utilized, including 124 children aged 8 to 16 years from the Netherlands, who completed questionnaires ($M = 13.8$; $SD = 2.33$). The ANOVA and Multiple regression analyses showed no significant differences between no, one or two stepparents and youths' internalizing problems after divorce. There was no significant relationship between supportive relationship quality and internalizing problems after divorce, but having a conflictual relationship quality was significant. The difference in number of stepparents and internalizing problems after separation, was not partially dependent on conflictual and supportive stepparent-child relationship quality. This study contributes to the existing knowledge on the Multiple-Transition Perspective. However, it is important to investigate multiple factors that influence internalizing problems after divorce to obtain a more comprehensive understanding of the changes that occur during and after divorce. Regarding practical implications, it is crucial to address conflictual stepparent-child relationship quality.

Keywords: stepparent, relationship quality, internalizing problems, cumulative effect.

Samenvatting

Jaarlijks ervaren 86.000 kinderen in Nederland de scheiding van hun ouders. Een mogelijke veranderingen voor kinderen is het krijgen van een stiefouder. Aangezien het cumulatieve effect van meerdere overgangen binnen de gezinsstructuur het risico op internaliserende problemen na echtscheiding verhoogt, onderzocht de huidige studie of kinderen met geen, één of twee stiefouders kort na scheiding, verschillen vertoonden in internaliserende problemen na scheiding, evenals de modererende rol van stiefouder-kind relatiekwaliteit. Er werd onderscheid gemaakt in conflictueuze- en steunende relatiekwaliteit. Gegevens van het longitudinale onderzoek "Familiërelaties na scheiding" werden gebruikt, waaronder 124 kinderen in de leeftijd van 8 tot 16 jaar uit Nederland vragenlijsten invulden ($M = 13.8$; $SD = 2.33$). De resultaten van de ANOVA en multiële regressie analyse toonden geen significante verschillen tussen geen, één of twee stiefouders en internaliserende problemen na scheiding. Er was geen significante relatie tussen steunende relatiekwaliteit en internaliserende problemen na scheiding, maar het hebben van een conflictueuze relatiekwaliteit was wel significant. Het verschil in aantal stiefouders en internaliserende problemen na scheiding, was niet gedeeltelijk afhankelijk van de conflictueuze en steunende stiefouder-kind relatiekwaliteit. Deze studie draagt bij aan meer kennis over de Multiple-Transition Perspective, hoewel het belangrijk is meerdere factoren te onderzoeken die van invloed zijn op internaliserende problemen na scheiding, om een completer beeld te krijgen van veranderingen tijdens en na scheiding. Voor praktijkimplicatie is het van belang om aandacht te besteden aan de conflictueuze relatiekwaliteit.

Trefwoorden: stiefouder, relatiekwaliteit, internaliserende problemen, cumulatief effect.

Stiefouder(s) en Internaliserende Problemen bij Kinderen na Scheiding; maakt de Stiefouder-Kind Relatiekwaliteit uit?

Het traditionele beeld dat kinderen in hun jeugd jaren samenwonen met hun beide biologische ouders is tegenwoordig niet meer de standaard (Papernow, 2013). In Nederland hebben naar schatting 86.000 kinderen jaarlijks te maken met een ouderlijke scheiding (ter Voert, 2020). Onder scheiding wordt het beëindigen van een relatie bij een huwelijk, geregistreerd partnerschap of andere vorm van samenwonen verstaan (Potter, 2010). Kinderen van gescheiden ouders hebben vergeleken met kinderen uit intacte gezinnen een verhoogd risico op internaliserende problemen, waarbij de problemen de eerste jaren na scheiding zelfs toenemen (Tullius et al., 2021). Internaliserende problemen zijn naar binnen gerichte gedragingen, zoals angstige, depressieve en teruggetrokken symptomen, psychosomatische klachten en emotionele reactiviteit (Zeijl, 2005), welke onder andere een risicofactor is voor sociale angststoornis (Cummings et al., 2004). Daarbij geldt dat kinderen door verschillende ontwikkelingsfases verschillen kunnen ervaren in de mate van internaliserende problemen na scheiding (Lansford et al., 2006).

De eerste vier jaar na een scheiding worden vaak als meest turbulent ervaren (Wallerstein et al., 2013). Volgens het Multiple-Transition Perspective van Amato (2010) staat het aantal veranderingen na scheiding, eerder dan de echtscheiding zelf, in verband met psychosociale problemen bij kinderen na scheiding (Amato, 2010). Voor kinderen bestaat een scheiding uit een reeks van veranderingen (alleenstaand ouderschap, samenwonen, hertrouwen, scheiden) die zij doormaken (Teachman 2003). Hoewel er enkele onderzoeken zijn die het cumulatieve effect en internaliserende problemen na scheiding bevestigen (Capaldi en Patterson, 1991; Osborne & McLanahan, 2007), is het onduidelijk of alle veranderingen even belastend zijn voor het welzijn van kinderen (Amato, 2010). Een veelvoorkomende verandering voor kinderen na scheiding is het krijgen van een stiefouder (Bastaitis & Mortelmans, 2016). Een stiefouder is een volwassene wiens partner minstens één kind heeft uit een eerdere relatie, waarmee hij (niet) samenwoont of is hertrouwd of ongehuwd is (Ganong & Coleman, 2017). Naar schatting leeft bijna een derde van de kinderen voor hun achttiende verjaardag met zijn stiefouder(s) (Jensen & Lippold, 2018). Eerder onderzoek richtte zich niet specifiek op het cumulatieve effect van de aanwezigheid van stiefouders(s) en internaliserende problemen na scheiding. Omdat dit verband theoretisch wel aannemelijk is, werd in huidig onderzoek nagegaan of kinderen met geen, één of twee stiefouders kort na scheiding, verschillen laten zien in internaliserende problemen. Aangezien de stiefouder-kind relatiekwaliteit een essentieel fundament is van het leven in een

samengesteld gezinsfunctioneren (Coleman et al., 2013), werd ook onderzocht of deze mogelijke verschillen hier gedeeltelijk afhankelijk van zijn. Zodoende kunnen beleid, praktijkbenaderingen en programma's beter kunnen worden afgestemd op de verscheidende gezinsvormen (Jensen, 2022; Jensen & Lippold, 2018).

Stiefouder(s) na Scheiding en Internaliserende Problemen

Het verband tussen de aanwezigheid van een stiefouder en internaliserende problemen na scheiding kan verklaard worden doordat het aanpassen aan een nieuw gezinslid de mate van stress bij het kind kan verhogen (Hetherington, 2006, Mott et al., 1997). Kinderen kunnen bijvoorbeeld onzekerheid ervaren over hoe de stiefouder in het leven past (Jensen et al., 2018) en over gedeelde opvattingen van "hoe we dingen doen" (Papernow, 2017). Ook is er mogelijk meer rolonduidelijkheid (Jensen & Shafer, 2013). Een studie stelt dat kinderen tussen de 12 en 17 jaar die zich minimaal twee keer moesten aanpassen aan een stiefgezin, meer internaliserende problemen ervoeren dan kinderen die één of geen aanpassing hebben doorgemaakt (Saint-Jacques et al., 2006). Een kanttekening van het longitudinale onderzoek waar naar wordt verwezen is dat het zich richtte op kinderen uit kindbescherming diensten die mogelijk al twee gezinsveranderingen hebben doorgemaakt (Saint-Jacques et al., 2006). Dit betekent dat de resultaten mogelijk niet generaliseerbaar zijn. Daarentegen kan in tegenstelling tot eenoudergezinnen, een stiefouder mogelijk als steunfiguur voor kinderen fungeren en verbetert mogelijk de financiële situatie van een gezin. Deze factoren kunnen de kans op aanpassingsproblemen juist verlagen (Dunn, 2002). Zo is er empirisch bewijs dat een betrokken stiefvader op basis van ouderrapportage samenhang met minder internaliserende problemen na scheiding (White & Gilberth, 2001). Het is belangrijk op te merken dat de relatie betrekking had op een stiefvader die minimaal 5 jaar aanwezig was in het huishouden.

Stiefouder-Kind Relatiekwaliteit en Internaliserende Problemen

Stiefouder(s) kunnen verschillende rollen aannemen in het leven van kinderen (Papernow, 2013; Weaver & Coleman, 2005). Volgens de sociale steuntheorie van Lakey & Cohen (2000) kan een steunende relatie met een ouderlijke figuur helpen om de stress veroorzaakt door familietransities bij kinderen te verminderen (Lakey & Cohen, 2000). De relatie geeft namelijk gevoelens van veiligheid en vertrouwen in de omgeving, waardoor het empathisch vermogen en sociaal functioneren kunnen worden bevorderd (Zhou et al., 2002). Kinderen ervaren een steunende relatiekwaliteit met de stiefouder wanneer zij samen activiteiten ondernemen en er respectvol en open wordt gecommuniceerd (Crohn, 2006). Zo kunnen zij steun ontvangen wanneer zij zich moeten conformeren aan extra gezinseisen of wanneer er sprake is van stress door structurele veranderingen in het gezin (Jensen et al.,

2018). Er is empirisch bewijs dat kinderen tussen de 8 en 18 jaar minder zelfgerapporteerde stress ervaren wanneer de inwonende stiefouder emotioneel beschikbaar was bij de gezinsovergang (Jensen et al., 2015). Daarbij bevestigt longitudinaal en cross-sectioneel onderzoek dat een steunende relatie met de stiefvader geassocieerd werd met minder internaliserende problemen in de adolescentie (Gold & Edin, 2021; King, 2006).

Echter, dit geldt waarschijnlijk niet voor alle situaties. Kinderen kunnen namelijk een conflictueuze relatie met de stiefouder hebben, gekenmerkt door uitingen van woede en agressie (Jensen, 2022). De onvolledige institutionaliseringshypothese van Cherlin (1978) stelt dat deze relatie wordt gevormd door een gebrek aan heldere richtlijnen met betrekking tot sociale rollen die de situatie met de stiefouder stressvoller maakt (Cherlin, 1978). De conflictueuze relatiekwaliteit heeft mogelijk een negatief effect hebben op het welzijn van kinderen (Sweeney, 2010). Deze relatie kan verklaard worden vanuit de emotionele veiligheidstheorie van Davies en Cummings (1994), die de emotionele veiligheid als essentiële behoefte van kinderen beschouwt. Conflicten, die de emotionele veiligheid bedreigen en worden beschouwd als stressvolle gebeurtenissen, kunnen mogelijk het aanpassingsvermogen verstoren en gedragsproblemen bij kinderen ontwikkelen (Davies & Cummings, 1994; Hao & Xie, 2002). Zo bleek dat middelbare school kinderen met een conflictueuze relatie met de stiefvader meer internaliserende problemen ervaren (Little et al., 2019). Het is belangrijk op te merken dat het longitudinale onderzoek waar naar wordt verwezen zich richtte op kinderen wiens moeders een geschiedenis van depressiestoornissen hadden. Dit betekent dat de resultaten mogelijk niet generaliseerbaar zijn.

Huidig onderzoek

Enerzijds bestaat de verwachting dat het ervaren van meerdere veranderingen na scheiding, en specifiek het wennen aan één of twee stiefouders kort na scheiding, mogelijk een risico vormt voor internaliserende problemen na scheiding. Anderzijds is er empirisch bewijs dat een steunende relatiekwaliteit verband houdt met minder internaliserende problemen. Het is daarom van belang zicht te krijgen of de verschillen in internaliserende problemen bij kinderen tussen de 8 en 16 jaar met geen, één of twee stiefouders, gedeeltelijk afhankelijk is van de verschillende aspecten van de stiefouder-kind relatiekwaliteit. Op basis van eerdere studies (Capaldi en Patterson, 1991; Osborne & McLanahan, 2007) en het Multiple-Transition Perspective (Amato, 2010), werd allereerst verwacht dat er een positief significant verschil gevonden zou worden tussen stiefouders en internaliserend problemen na scheiding, waarbij kinderen met geen, één of twee stiefouders kort na scheiding, verschillen laten zien in internaliserende problemen. Ook werd op basis van eerdere studies (Crohn, 2006;

Gold & Edin, 2023; Jensen et al., 2015; King, 2006) en de sociale steuntheorie (Lakey & Cohen, 2002) een negatief verband verwacht tussen steunende relatiekwaliteit en internaliserende problemen na scheiding. Daarentegen werd op basis van eerdere studies (Cherlin, 1978; Little et al., 2019) en de emotionele veiligheidstheorie (Davies & Cummings, 1994) een positief verband verwacht tussen conflictueuze relatiekwaliteit en internaliserende problemen na scheiding. Gezien de eerdere verwachtingen tussen de variabelen werd er verwacht dat de verschillen in internaliserende problemen bij kinderen met geen, één of twee stiefouders, gedeeltelijk afhing van de verschillende aspecten van de relatiekwaliteit. Huidige onderzoek onderscheidt zich door te richten op één of twee stiefouders, terwijl eerdere onderzoeken zich alleen richtte op één stiefvader (Gold & Edin, 2021; King, 2006). Daarnaast combineert dit onderzoek verschillende onderzoeksvariabelen, waar weinig tot geen literatuur zich op richt.

Methode

Procedure

Binnen de huidige studie was gebruik gemaakt van vragenlijstgegevens van kinderen van het longitudinale onderzoeksproject 'Gezinsrelaties na scheiding' (Van Dijk et al., 2022). Het project was goedgekeurd door de Facultaire Ethische Toetsingscommissie van de Faculteit Sociale wetenschappen (FSW) van de Universiteit Utrecht (23-0247). Respondenten zijn geworven via advertenties op websites speciaal gericht op gescheiden ouders, in nieuwsbrieven van scholen en in wachtkamers van huisartsen, scheidingsadviseurs en bemiddelaars. Na bereidheid tot deelname hadden gezinnen nadere informatie ontvangen over het onderzoek, waarna beide gezaghebbende ouders actieve toestemming moesten verlenen voor deelname van hun kind(eren). Ook moesten de kinderen schriftelijke toestemming verlenen. In totaal zijn tussen 2016 en 2020 drie meetrondes uitgevoerd (T1 t/m T3), waarvan alleen de gegevens van T3 werden geselecteerd, omdat op dit tijdstip de meeste stiefouders in beeld waren.

Participanten

Na het uitvallen van 11 respondenten, bestond de definitieve steekproef op T3 uit $N = 124$ kinderen van 77 gescheiden gezinnen. De leeftijd varieerde tussen de 8 en 16 jaar ($M = 13.8$; $SD = 2.33$). Het merendeel van de kinderen waren geboren in Nederland (94.4%). Meer dan de helft (62.2%) van de kinderen volgden voortgezet onderwijs en 28.1% volgden basisonderwijs. Wat betreft de aanwezigheid van stiefouder(s) waren er $n = 37$ moeders met een nieuwe partner (48.1%) en $n = 45$ vaders met een nieuwe partner (58.4) en $n = 15$ hadden geen nieuwe partner (19.5%).

Meetinstrumenten

Stiefouder

Stiefouder na scheiding werd gerapporteerd door kinderen. Het item wat ervoor gebruikt is was: “Mijn moeder/vader heeft een nieuwe partner”. De antwoordopties waren (1) *Ja*, (2) *Nee* en (3) *Weet ik niet*. Als kinderen voor beide ouders hadden aangegeven dat er geen nieuwe partner was of dit niet wisten, behoorden ze tot de categorie (0) *Afwezigheid stiefouder*. De antwoordoptie (3) *Weet ik niet* behoorde tot deze categorie omdat (1) *Ja* niet met zekerheid kon worden gesteld. Als kinderen voor één van de ouders hadden aangegeven dat er sprake was van een nieuwe partner, behoorden ze tot de categorie (1) *Eén stiefouder*. De antwoorden of vader of moeder een nieuwe partner werden hiervoor gecombineerd tot een gemiddelde. Als kinderen voor beide ouders hadden aangegeven dat er sprake was van een nieuwe partner, behoorden ze tot de categorie (2) *Twee stiefouders*. De antwoorden vader en moeder een nieuwe partner werden bij elkaar opgeteld.

Stiefouder-Kind Relatiekwaliteit

Kinderen beoordeelden de relatiekwaliteit met de stiefouder met 6 items van de ‘Negatieve interactie’ schaal en 8 items de ‘Steun’ schaal binnen de verkorte versie van de Network of Relationships Inventory (NRI; Furman & Buhrmester, 1985, 1992). Een voorbeeld item was: “Ergeren jij en haar vriend/partner je aan elkaar?” (Negatieve interactie) en “Bewondert en respecteert deze nieuwe partner vader/moeder je?” (Steun). Alle antwoorden werden beoordeeld op een 5-punts Likertschaal, variërend van (1) *Nauwelijks* tot (5) *Zeer veel*. Per schaal werd apart het gemiddelde genomen voor Steun en Conflict. De antwoorden relatiekwaliteit met of stiefvader of stiefmoeder of beiden werden hiervoor gecombineerd tot een gemiddelde. Hogere scores op de subschalen duiden op meer steun en meer conflicten tussen kinderen en de stiefouder(s). Uit voorgaand onderzoek werd een goede interne consistentie aangetoond (Furman & Buhrmester, 2009). In huidig onderzoek varieerde Cronbach’s α van $\alpha = .88$ (negatieve interactie) en $\alpha = .89$ (steun), wat een goede interne betrouwbaarheid liet zien (Field, 2018).

Internaliserende Problemen

Internaliserende problemen werden gerapporteerd door kinderen met 31 items, binnen de subschalen ‘Angst/depressief’ (13 items), ‘Somatische klachten’ (10 items) en ‘Teruggetrokken’ (8 items) met de *Youth Self-Report* (YSR) (Achenbach et al., 2001). Een voorbeelditem was: “Ik heb het gevoel dat niemand van mij houdt” (Angstig/Depressief). Alle antwoorden werden beoordeeld op een 3-punts Likertschaal, variërend van (0) *Niet waar*, (1) *Enigszins of soms waar* en (2) *Zeer of vaak waar*. Een hoge score duidde op hoge mate van

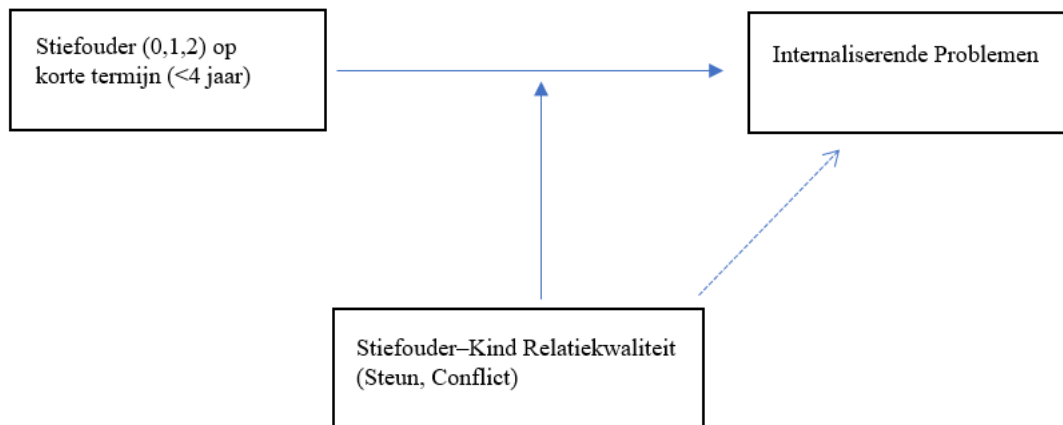
internaliserende problemen. Uit voorgaand onderzoek is gebleken dat de validiteit en betrouwbaarheid als voldoende tot goed is beoordeeld (Egberink et al., 2020). De subschalen zijn gecombineerd tot een gemiddelde score voor internaliserende problemen, met een Cronbach's $\alpha = .92$, wat een goede interne betrouwbaarheid liet zien (Field, 2018).

Analyse

Het conceptueel model van het huidige onderzoek is weergegeven in Figuur 1. *Internaliserende problemen* was de afhankelijke variabele, *Stiefouder* (0,1,2) en *Relatiekwaliteit* (*steun*, *conflict*) waren de onafhankelijke variabelen. De analyses zijn uitgevoerd in de analytische tool *IBM Statistics 28.0* (2022). In stap 1 is eerst middels een analysis of variance (ANOVA) gekeken of er mogelijke verschillen waren tussen kinderen met geen, één of twee stiefouders en internaliserende problemen na scheiding. In stap 2 werd middels een multipele regressieanalyse gekeken de verschillende aspecten van de stiefouder-kind relatiekwaliteit mogelijk gerelateerd zijn aan internaliserende problemen na scheiding. Tot slot werd in stap 3 middels een ANOVA gekeken of de mogelijke verschillen tussen kinderen met geen, één of twee stiefouders, gedeeltelijk afhankelijk was van stiefouder-kind relatiekwaliteit. Hierbij werd apart gekeken naar de mate van steun (3a) en conflict (3b) die kinderen over de stiefouder(s) rapporteerden. Allereerst werd op basis van het gemiddelde van steun ($M = 2.92$) twee groepen gemaakt, namelijk een hoge en lage mate van steun. Deze groepen werden gecombineerd met het aantal stiefouders, wat resulteerde in vijf nieuwe groepen: “Geen stiefouder”, “1 stiefouder – Hoge mate steun”, “1 stiefouder – Lage mate steun” RK”, “2 stiefouders – Hoge mate steun”, en “2 stiefouders – Lage mate steun”. Vervolgens werd op basis van het gemiddelde van conflict ($M = 1.26$) twee groepen gemaakt, namelijk een hoge en lage mate van conflict en werden dezelfde vijf groepen gecombineerd met het aantal stiefouders. Tijdens de uitvoering van alle analyses werd een significantieniveau van $\alpha = 0.05$ aangehouden en/of een betrouwbaarheidsinterval van 95% (Field, 2018).

Figuur 1

Ruimtelijke presentatie Moderatie model voor de Variabelen Stiefouder(s), Relatiekwaliteit en Internaliserende Problemen na Scheiding

Resultaten

Beschrijvende Statistieken

De beschrijvende statistieken en correlaties van en tussen de onderzoeksvariabelen zijn weergegeven in Tabel 1. Kinderen ervaarden relatief veel steun en relatief weinig conflicten met de stiefouder. Daarnaast werd er door kinderen relatief laag gescoord op internaliserende problemen na scheiding. Er was sprake van een significante, zwakke positieve correlatie tussen conflictueuze relatiekwaliteit en internaliserende problemen na scheiding. Meer negativiteit hing dus samen met meer internaliserende problemen. Steunende relatiekwaliteit en internaliserende problemen na scheiding correleerden niet significant. Ook conflictueuze relatiekwaliteit en steunende relatiekwaliteit correleerden niet significant.

Tabel 1

Correlaties en Beschrijvende Statistieken tussen Relatiekwaliteit (Steun, Conflict) met de Stiefouder en Internaliserende Problemen bij Kinderen na Scheiding

	1	2	3
1. Steun	-		
2. Conflict	-.17	-	
3. Internaliseren	-.12	.28*	-
<i>N</i>	101	101	124
<i>M</i>	2.92	1.27	0.35
<i>SD</i>	0.85	0.53	0.31

Noot. Steun = Steunende Relatiekwaliteit, Conflict = Conflictueuze Relatiekwaliteit, *N* = aantal participanten, *M* = gemiddelde, *SD* = standaardafwijking, * $p < .01$.

Assumpties

Voorafgaand aan de analyses werden de assumpties passend bij ANOVA en multiële regressie gecontroleerd. Uit de P-Plot en histogram bleek de normaliteit van residuen geschonden. Daarnaast bleek uit het spreidingsdiagram dat lineariteit niet is geschonden, er was geen logaritmisch patroon tussen de onderzoeksvariabelen (Field, 2018). Ook bleken er uitschieters te zijn in de X-ruimte (Mahalanobis Distance .02 en 18.06), Y-ruimte (Standardized Residuals, -2.1 en 4.56) en XY-ruimte (Cook's Distance .00 en .43). Om de reële waarde van de data te behouden werden de uitschieters niet verwijderd en dus meegenomen in de analyses. Voor de multicollineariteit werd gekeken naar de VIF en Tolerance, die voor de variabelen Relatiekwaliteit (Steun, Conflict) hetzelfde waren (VIF = 1.0 en Tolerance = .97) (Field, 2018). De homoscedasticiteit werd gecontroleerd aan de hand van een spreidingsdiagram, de verdeling van de residuen was niet onafhankelijk van de variabelen Conflictueuze- en Steunende Relatiekwaliteit. Uit de histogram en de resultaten van de Skewness en Kurtosis op variabele Internaliserende Problemen bleek de normaliteit geschonden ($S = 1.77$, $K = 3.87$) (Field, 2008). Tot slot werd de homogeniteit van variantie niet geschonden.

Analyse

Stiefouder(s) en Internaliserende Problemen

In stap 1 werd middels een ANOVA onderzocht: ‘Verschillen kinderen met geen, één of twee stiefouders in hun mate van internaliserende problemen na scheiding?’ Er was geen statistisch significant verschil in internaliserende problemen voor de drie groepen: $F(2, 121) = .02$, $p = .983$. De groepen verschillen niet in mate van internaliserende problemen na scheiding (Geen stiefouder: $M = 0.34$, $SD = 0.16$; Eén stiefouder: $M = 0.35$, $SD = 0.36$; Twee stiefouders: $M = 0.34$, $SD = 0.30$). De effectgrootte, berekend met behulp van eta-kwadraat was 0.00, wat duidde op geen effect (Pallant, 2020).

Stiefouder-Kind Relatiekwaliteit en Internaliserende Problemen

In stap 2 werd middels een multiële regressieanalyse onderzocht of de verschillende aspecten van de stiefouder-kind relatiekwaliteit gerelateerd zijn aan internaliserende problemen na scheiding. Alle bijbehorende statistieken en informatie zijn te vinden in Tabel 2. De resultaten gaven aan dat het model een significante 8.6% van de variantie verklaarde van internaliserende problemen na scheiding ($F(2, 98) = 4.60$, $p = .012$). Er was geen significant verband tussen steunende relatiekwaliteit, waarna rekening werd gehouden met de conflictueuze relatiekwaliteit. Daarentegen was er een significant verband tussen conflictueuze relatiekwaliteit en internaliserende problemen na scheiding.

Tabel 2*Resultaten Regressie Analyse voor Internaliserende Problemen (N = 124)*

Afhankelijke variabele	Voorspeller	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	<i>p</i>
Internaliseren	Constant	.22	.14		
	Steun	-.02	.03	-.07	.475
	Conflict	.16	.06	.27	.006

Tot slot werd in stap 3 middels een ANOVA onderzocht: ‘Verschillen kinderen met geen, één of twee stiefouders in hun mate van internaliserende problemen na scheiding, wanneer zij gedeeltelijk afhankelijk zijn van de verschillende aspecten van de stiefouder-kind relatiekwaliteit?’ In Tabel 3 zijn de beschrijvende statistieken van de internaliserende problemen na scheiding op vijf groepen weergegeven. Uit de ANOVA bleek dat er geen significante verschillen zijn tussen de groepen in internaliserende problemen na scheiding bij een steunende relatiekwaliteit, $F(4, 119) = 0.670, p = .614$, en bij een conflictueuze relatiekwaliteit, $F(4, 119) = 1.914, p = .112$. Het werkelijke verschil in gemiddelde scores tussen de groepen van de mate van steun was medium (Pallant, 2020). De effectgrootte, berekend met behulp van eta-kwadraat, was 0.06. Het werkelijke verschil in gemiddelde scores tussen de groepen van de mate van conflict was groot (Pallant, 2020). De effectgrootte, berekend met behulp van eta-kwadraat, was 0.13.

De post-hoc vergelijkingen met behulp van de Tukey-test gaven aan dat er geen significante groepsverschillen zijn gevonden in het ervaren van internaliserende problemen na scheiding.

Tabel 3*Beschrijvende Statistieken voor Internaliserende Problemen per Relatiekwaliteit*

Variabelen	Groepen	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min	Max
Steun	0 SO	23	0.34	0.16	0.10	0.74
	1 SO Hoge ST	25	0.29	0.32	0.00	1.32
	1 SO Lage ST	31	0.40	0.39	0.00	1.71
	2 SO Hoge ST	29	0.37	0.32	0.00	1.35
	2 SO Lage ST	16	0.29	0.27	0.00	0.97
Conflict	0 SO	23	0.34	0.16	0.10	0.74
	1 SO Hoge CF	12	0.50	0.39	0.10	1.29
	1 SO Lage CF	44	0.31	0.35	0.00	1.71

2 SO Hoge CF	12	0.50	0.41	0.10	1.35
2 SO Lage CF	33	0.29	0.24	0.00	0.87

Noot. n = aantal participanten, M = gemiddelde, SD = standaardafwijking, Min = Minimum, Max = Maximum, 0 SO = geen stiefouder, 1 SO = één stiefouder, 2 SO = twee stiefouders, ST = Steun, CF = Conflicten.

Discussie

Het doel van dit onderzoek was om een beter begrip te krijgen van de impact en het mogelijke cumulatieve effect van de aanwezigheid van een stiefouder (0,1,2) kort na scheiding op internaliserende problemen bij kinderen, evenals de gedeeltelijke afhankelijkheid van de verschillende aspecten van stiefouder-kind relatiekwaliteit in deze relatie. Het belang van dit onderzoek wordt benadrukt door het aantal kinderen die voor hun achttiende verjaardag leeft met zijn stiefouder(s). Daarnaast kan het cumulatieve effect van meerdere gezinsveranderingen negatieve gevolgen voor het welzijn van kinderen. De resultaten kunnen bijdragen aan de verbetering van preventie- en interventieprogramma's voor scheiding, waarin rekening wordt gehouden met het krijgen van een stiefouder. De onderzoeksresultaten tonen geen significante verschillen tussen geen, één of twee stiefouders en internaliserende problemen na scheiding. Deze relatie is ook niet gedeeltelijk afhankelijk van de verschillende aspecten van de stiefouder-kind relatiekwaliteit. Wel blijkt er een positieve relatie aanwezig te zijn tussen een conflictueuze relatiekwaliteit en internaliserende problemen na scheiding en geen relatie tussen een steunende relatiekwaliteit en internaliserende problemen na scheiding.

Stiefouder(s) en Internaliserende Problemen

De eerste hypothese, waarin een verschil werd verwacht tussen kinderen met geen, één of twee stiefouders en hun mate van internaliserende problemen na scheiding, werd in deze studie niet ondersteund. De resultaten liggen namelijk niet in lijn met het Multiple-Transition Perspective (Amato, 2010) en eerdere literatuur waarbij verschillen werden gevonden (Capaldi en Patterson, 1991; Osborne & McLanahan, 2007). Een mogelijke verklaring voor deze discrepantie kan zijn dat eerdere studies zich niet specifiek richtte op verandering naar geen, één of twee stiefouders, maar de stress van de andere veranderingen ook meenamen. Er kunnen namelijk talloze factoren zijn, zoals financiële omstandigheden, geestelijke gezondheid van ouders, onbekwaam ouderschap, afname ouder-kind relatiekwaliteit en complexiteit van de scheiding, die meer impact hebben dan de verandering naar een stiefgezin (Hetherington, 2006; Jensen et al., 2018; Dunn, 2002). Een andere mogelijke verklaring voor

de discrepantie is dat eerdere studies zich richtte op inwonende stiefouders, terwijl de woonsituatie in deze studie onduidelijk was. Variaties tussen bestaande onderzoeken en huidig onderzoek kunnen hierdoor worden verklaard.

Stiefouder-kind Relatiekwaliteit en Internaliserende Problemen

De tweede hypothese waarin er een verband werd verwacht tussen de verschillende aspecten van de stiefouder-kind relatiekwaliteit en internaliserende na scheiding, werd gedeeltelijk ondersteund vanuit de resultaten. Het verband tussen steunende relatiekwaliteit en internaliserende problemen na scheiding liggen namelijk niet in lijn met eerdere studies (Gold & Edin, 2021; King, 2006), terwijl conflictueuze relatiekwaliteit in lijn ligt met eerdere studies (Cherlin, 1978; Little et al., 2019). Een mogelijke verklaring is dat bovengenoemde studies zich hebben gericht op een langdurige relaties. De tijd samen kan de kwaliteit van de relatie doen toenemen (Golish, 2003).

Een andere mogelijke verklaring is dat de steekproeven bestonden uit kinderen die geboren waren in Amerika tussen 1998-2000 (Gold & Edin, 2021) en middelbare scholieren en studenten uit 1995 (King, 2006), waardoor er ruimte is voor mogelijke cohorteffecten. Het resultaat benadrukt het belang professionals bewust te maken van de gevolgen van een conflictueuze relatiekwaliteit op internaliserende problemen na scheiding. Bovendien suggereren eerdere studies dat een conflictueuze relatiekwaliteit ook samen kunnen hangen met externaliserende problemen en academische problemen (King, 2006; Little et al., 2019). Daarbij geldt dat een conflictueuze relatiekwaliteit ook mogelijke gevolgen hebben voor de ouder-kind en koppelrelatie (Jensen & Harris, 2017).

Tot slot werd de verwachting dat de verschillen in internaliserende problemen bij geen, één of twee stiefouders, gedeeltelijk afhankelijk zou zijn van de verschillende aspecten van de stiefouder-kind relatiekwaliteit, in deze studie niet ondersteund. Dit betekent dat er geen verschillen zijn in internaliserende problemen tussen het aantal stiefouders en de mate van conflict en steun in de stiefouder-kind relatie. Een mogelijke verklaring is waarschijnlijk de onvoldoende power, vanwege de relatief kleine steekproef die is opgedeeld in kleine en ongelijke groepen. Dit betekent dat de kans om een significant effect te vinden wordt verkleind, terwijl er mogelijk een effect zou kunnen zijn tussen de groepsverschillen in het ervaren van internaliserende problemen na scheiding (Field, 2018).

Sterktes en Limitaties

Er zijn een aantal beperkingen van huidig onderzoek te noemen. Ten eerste, moeten de resultaten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd vanwege de schending van verschillende assumpties. De schending kon niet bij alle groepen verholpen worden met de

centrale limietstelling ($n > 30$). Ten tweede, hoewel de steekproef afkomstig was uit een longitudinaal onderzoeksdesign, was er een te lage participatiegraad ($N = 124$) onder kinderen met een stiefouder, waardoor geen longitudinale analyses konden worden uitgevoerd. Daarnaast kon vanwege de beperkingen van de dataset geen onderscheid worden gemaakt in het geslacht van de kinderen en stiefouders. In voorgaande literatuur wordt namelijk benadrukt dat er verschillen zijn tussen jongens en meisjes in hun vermogen en wens om hechte relaties aan te gaan met hun stiefvader. Meisjes hebben mogelijk meer moeite met dit proces dan jongens (Jensen & Shafer, 2013). Een laatste beperking is dat de mate, zoals het aantal keren met jaar, maand, week contact tussen de stiefouder en het kind niet is uitgevraagd. Hierdoor is het onduidelijk op hoeveel gebeurtenissen de relatiekwaliteit wordt gebaseerd. Voorgaande literatuur toont namelijk aan dat een inwonende stiefouder de gelegenheid heeft tot veel sociale interacties en de betekenis van de rolrelatie af te stemmen (Falci, 2006)

Huidig onderzoek kent ook diverse sterke punten. Allereerst draagt het bij aan meer kennis over de Multiple-Transition Perspective, maar dan toegespitst op het krijgen van een stiefouder en het cumulatieve effect van één of twee stiefouders op internaliserende problemen van kinderen in recent gescheiden gezinnen. Ten tweede is in dit onderzoek, in tegenstelling tot ander onderzoek, een duidelijk onderscheid gemaakt tussen steunende- en conflictueuze relatiekwaliteit. Hierdoor is het mogelijk een tweedeling te maken tussen de eventuele effecten die de onderzochte factoren hebben op de internaliserende problemen. Tot slot is gebruikt gemaakt van kinderen als respondenten en niet van ouders, omdat dit onderzoek zich richt op de beleving en het gevoel van kinderen. Hierdoor wordt de kans op een betrouwbaar beeld hoogstwaarschijnlijk groter. Dit wordt bevorderd door de goede betrouwbaarheid van de gebruikte meetinstrumenten. Tevens draagt het bij aan meer kennis van het perspectief van kinderen op stiefouders, aangezien dit aspect in de literatuur minder belicht is (Jensen & Shafer, 2013; Jensen & Howard, 2015).

Voor toekomstig onderzoek kan worden aanbevolen om een grotere steekproef te gebruiken, waarbij onderscheidt wordt gemaakt tussen inwonende en uitwonende stiefouders, de mate van contact en geslacht van stiefouders en kinderen. Verder wordt aanbevolen om meerdere factoren te includeren en eventuele andere onderliggende variabelen mee te nemen in vervolgonderzoek naar stiefouders. Dit kan bijdragen aan een diepgaander begrip van de onderzoeksvariabelen en een completer beeld van gezinsveranderingen na scheiding.

Conclusie

Deze studie onderzoekt de associatie tussen het cumulatieve effect van geen, één of twee stiefouders en internaliserende problemen bij kinderen tussen de 8 – 16 jaar, evenals de gedeeltelijke afhankelijkheid van de verschillende aspecten van stiefouder-kind relatiekwaliteit in deze relatie. De belangrijkste bevindingen uit dit onderzoek zijn dat het aantal stiefouders kort na scheiding niet verschillen in internaliserende problemen. Er werd geen associatie gevonden tussen steunende relatiekwaliteit en internaliserende problemen. De relatie tussen conflictueuze relatiekwaliteit bleek wel gerelateerd aan internaliserende problemen. Kinderen rapporteerden meer internaliserende problemen bij hoge mate van conflict. De relatie tussen stiefouders en internaliserende problemen, is niet gedeeltelijk afhankelijk van de verschillende aspecten van de relatiekwaliteit.

Voor praktische implicaties kan allereerst worden gesteld dat binnen de hulpverlening geen expliciete aandacht hoeft te komen voor het cumulatieve effect van één naar twee stiefouders. Niettemin zijn de conflicten tussen de stiefouder en kind van belang om in acht te nemen. Aanbevolen wordt om aandacht te besteden aan de conflictueuze stiefouder-kind relatiekwaliteit. Een goed onderbouwd interventieprogramma dat richt op veranderingen tijdens en na scheiding is KIES, dat kinderen tussen de 4 en 18 jaar helpt om hun eigen situatie beter te begrijpen en grip te krijgen op hun gevoelens en gedrag (Nederlands Jeugdinstituut, 2020). Ook laagdrempelige interventies, zoals de online platformen INBOX en Villa Pinedo, die een luisterend oor en advies bieden aan kinderen over onderwerpen die hen bezighouden, kunnen mogelijk bijdragen aan de relatiekwaliteit met de stiefouder (Nederlands Jeugdinstituut, 2023).

Literatuur

- Achenbach, T. M., Dumenci, L., & Rescorla, L. (2001). Ratings of relations between DSM-IV diagnostic categories and items of the CBCL/6-18, TRF, and YSR. *Burlington, VT: University of Vermont, 1-9*. <http://www.aseba.org/research/DSM6-18ratings.pdf>
- Amato, P. R. (2010). Research on divorce: Continuing trends and new developments. *Journal of Marriage and Family, 72*(3), 650–666. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00723.x>
- Bastaitis, K., & Mortelmans, D. (2016). Parenting as mediator between post-divorce family structure and children's well-being. *Journal of Child and Family Studies, 25*(7), 2178–2188. <https://doi.org/10.1007/s10826-016-0395-8>
- Capaldi, D. M., & Patterson, G. A. (1991). Relation of parental transitions to boys' adjustment problems: I. A linear hypothesis: II. Mothers at risk for transitions and unskilled parenting. *Developmental Psychology, 27*(3), 489–504. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.27.3.489>
- Cherlin, A. J. (1978). Remarriage as an incomplete institution. *American Journal of Sociology, 84*(3), 634–650. <https://doi.org/10.1086/226830>
- Coleman, M., Ganong, L. H., & Russell, L. T. (2013). Resilience in stepfamilies. In *Springer eBooks* (pp. 85–103). https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3917-2_6
- Crohn. (2006). Five styles of positive stepmothering from the perspective of young adult stepdaughters. *Journal of Divorce & Remarriage, 46*(1–2), 119–134. https://doi.org/10.1300/j087v46n01_07
- Cummings, C. M., Caporino, N. E., & Kendall, P. C. (2014). Comorbidity of anxiety and depression in children and adolescents: 20 years after. *Psychological Bulletin, 140*(3), 816–845. <https://doi.org/10.1037/a0034733>
- Cummings, E. M., & Davies, P. O. (1994). Children and marital conflict: The impact of family dispute and resolution. *Journal of Marriage and Family, 58*(2), 528. <https://doi.org/10.2307/353517>
- Dunn, J. (2002). The adjustment of children in stepfamilies: Lessons from community studies. *Child and Adolescent Mental Health, 7*(4), 154–161. <https://doi.org/10.1111/1475-3588.00028>
- Egberink, I. J. L., de Leng, W. J., & Vermeulen, C. S. M. (2020). COTAN Documentatie: 2020. Boom Uitgevers.

- Falci, C. D. (2006). Family structure, closeness to residential and nonresidential parents, and psychological distress in early and middle adolescence. *Sociological Quarterly*, *47*(1), 123–146. <https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.2006.00040.x>
- Field, A. (2018). *Discovering Statistics Using SPSS* (5th ed.). London: SAGE.
- Furman, W., & Buhrmester, D. (1985). Children's perceptions of the personal relationships in their social networks. *Developmental Psychology*, *21*(6), 1016–1024. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.21.6.1016>
- Furman, W., & Buhrmester, D. (1992). Age and sex differences in perceptions of networks of personal relationships. *Child Development*, *63*(1), 103–115. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1992.tb03599.x>
- Furman, W., & Buhrmester, D. (2009). Methods and measures: The network of relationships inventory: Behavioral systems version. *International Journal of Behavioral Development*, *33*(5), 470–478. <https://doi.org/10.1177/0165025409342634>
- Ganong, L. H., & Coleman, M. (2017). Stepfamily Relationships. In *Springer eBooks*. <https://doi.org/10.1007/978-1-4899-7702-1>
- Gold, S., & Edin, K. (2021). Re-thinking stepfathers' contributions: Fathers, stepfathers, and child wellbeing. *Journal of Family Issues*, *44*(3), 745–765. <https://doi.org/10.1177/0192513x211054471>
- Golish, T. D. (2003). Stepfamily communication strengths: Understanding the ties that bind. *Human Communication Research*, *29*(1), 41–80. <https://doi.org/10.1093/hcr/29.1.41>
- Hao, L., & Xie, G. (2002). The complexity and endogeneity of family structure in explaining children's misbehavior. *Social Science Research*, *31*(1), 1–28. <https://doi.org/10.1006/ssre.2001.0715>
- Hetherington, E. M. (2006). The influence of conflict, marital problem solving and parenting on children's adjustment in nondivorced, divorced and remarried families. In *Cambridge University Press eBooks* (pp. 203–237). <https://doi.org/10.1017/cbo9780511616259.010>
- IBM Corp. (2022). IBM SPSS statistics editor (Version 28.0). Armonk, NY: IBM Corp
- Jensen, T. M. (2022). Stepparent–Child relationships and child outcomes: A systematic review and Meta-Analysis. *Journal of Family Nursing*, *28*(4), 321–340. <https://doi.org/10.1177/10748407221097460>
- Jensen, T. M., & Harris, K. M. (2017). Stepfamily relationship quality and stepchildren's depression in adolescence and adulthood. *Emerging Adulthood*, *5*(3), 191–203. <https://doi.org/10.1177/2167696816669901>

- Jensen, T. M., & Howard, M. A. (2015). Perceived stepparent–child relationship quality: A systematic review of stepchildren’s perspectives. *Marriage and Family Review, 51*(2), 99–153. <https://doi.org/10.1080/01494929.2015.1006717>
- Jensen, T. M., & Lippold, M. A. (2018). Patterns of stepfamily relationship quality and adolescents’ short-term and long-term adjustment. *Journal of Family Psychology, 32*(8), 1130–1141. <https://doi.org/10.1037/fam0000442>
- Jensen, T. M., Lippold, M. A., Mills-Koonce, R., & Fosco, G. M. (2018). Stepfamily relationship quality and children’s internalizing and externalizing problems. *Family Process, 57*(2), 477–495. <https://doi.org/10.1111/famp.12284>
- Jensen, T. M., & Shafer, K. (2013). Stepfamily functioning and closeness: Children’s views on second marriages and stepfather relationships. *Social Work, 58*(2), 127–136. <https://doi.org/10.1093/sw/swt007>
- Jensen, T. M., Shafer, K., & Holmes, E. K. (2015). Transitioning to stepfamily life: The influence of closeness with biological parents and stepparents on children’s stress. *Child & Family Social Work, 22*(1), 275–286. <https://doi.org/10.1111/cfs.12237>
- King, V. (2006). The antecedents and consequences of adolescents’ relationships with stepfathers and nonresident fathers. *Journal of Marriage and Family, 68*(4), 910–928. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2006.00304.x>
- Nederlands Jeugdinstuut. (2023). Scheiding; Laagdrempelige ondersteuning bij scheiding. Geraadpleegd op 6 juni 2023, van <https://www.nji.nl/scheiding/laagdrempelige-ondersteuning>
- Lakey, B., & Cohen, S. (2000). Social support theory and measurement. In *Oxford University Press eBooks* (pp. 29–52). <https://doi.org/10.1093/med:psych/9780195126709.003.0002>
- Lansford, J. E., Malone, P. S., Castellino, D. R., Dodge, K. A., Pettit, G. S., & Bates, J. E. (2006). Trajectories of internalizing, externalizing, and grades for children who have and have not experienced their parents’ divorce or separation. *Journal of Family Psychology, 20*(2), 292–301. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.20.2.292>
- Little, S. A., Germeroth, C., & Garber, J. (2019). Father–Adolescent conflict and adolescent symptoms: The moderating roles of father residential status and type. *Journal of Child and Family Studies, 28*(11), 3193–3206. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01495-5>
- Mott, F. L., Kowaleski-Jones, L., & Menaghan, E. G. (1997). Paternal absence and child behavior: Does a child’s gender make a difference? *Journal of Marriage and Family, 59*(1), 103. <https://doi.org/10.2307/353665>

- Nederlands Jeugdinstituut. (2020, December 11). Databank Effectieve Jeugdinterventies; KIES - kinderen in echtscheidingsituaties. Geraadpleegd op 6 juni 2023, van <https://www.nji.nl/scheiding/laagdrempelige-ondersteuning>
- Osborne, C., & McLanahan, S. (2007). Partnership instability and child well-being. *Journal of Marriage and Family*, 69(4), 1065–1083. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00431.x>
- Pallant, J. (2020). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using IBM SPSS*. Open University Press.
- Papernow, P. L. (2013). *Surviving and thriving in stepfamily relationships: What works and what doesn't* (1st ed.). Routledge.
- Papernow, P. L. (2017). Clinical guidelines for working with stepfamilies: What family, couple, individual, and child therapists need to know. *Family Process*, 57(1), 25–51. <https://doi.org/10.1111/famp.12321>
- Potter, D. (2010). Psychosocial Well-Being and the relationship between divorce and children's academic achievement. *Journal of Marriage and Family*, 72(4), 933–946. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00740.x>
- Saint-Jacques, M., Cloutier, R., Pauzé, R., Simard, M., Gagné, M., & Poulin, A. (2006). The impact of serial transitions on behavioral and psychological problems among children in child protection services. *PubMed*, 85(6), 941–964. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17305043>
- Sweeney, M. M. (2010). Remarriage and stepfamilies: Strategic sites for family scholarship in the 21st century. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 667–684. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00724.x>
- Teachman, J. (2003). Childhood living arrangements and the formation of coresidential unions. *Journal of Marriage and Family*, 65(3), 507–524. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2003.00507.x>
- Tullius, J. M., De Kroon, M. L. A., Almansa, J., & Reijneveld, S. A. (2021). Adolescents' mental health problems increase after parental divorce, not before, and persist until adulthood: a longitudinal TRAILS study. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 31(6), 969–978. <https://doi.org/10.1007/s00787-020-01715-0>
- Van Dijk, R., Van Der Valk, I. E., Deković, M., & Branje, S. (2022). Triangulation and child adjustment after parental divorce: Underlying mechanisms and risk factors. *Journal of Family Psychology*, 36(7), 1117–1131. <https://doi.org/10.1037/fam0001008>

- Wallerstein, J., Lewis, J., & Packer Rosenthal, S. (2013). Mothers and their children after divorce: Report from a 25-year longitudinal study. *Psychoanalytic Psychology, 30*(2), 167–184. <https://doi.org/10.1037/a0032511>
- Weaver, S. E., & Coleman, M. (2005). A mothering but not a mother role: A grounded theory study of the nonresidential stepmother role. *Journal of Social and Personal Relationships, 22*(4), 477–497. <https://doi.org/10.1177/0265407505054519>
- White, L. T., & Gilbreth, J. G. (2001). When children have two fathers: Effects of relationships with stepfathers and noncustodial fathers on adolescent outcomes. *Journal of Marriage and Family, 63*(1), 155–167. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2001.00155.x>
- Zeijl, E. (2005). Kinderen in Nederland. *Sociaal En Cultureel Planbureau*.
- Zhou, Q., Eisenberg, N., Losoya, S. H., Fabes, R. A., Reiser, M., Guthrie, I. K., Murphy, B. C., Cumberland, A.J., & Shepard, S. A. (2002). The relations of parental warmth and positive expressiveness to children's empathy-related responding and social functioning: A longitudinal study. *Child development, 73*(3), 893-915.